

NOTITIE REIKWIJDTE EN DETAILNIVEAU PLAN-MER WINDTURBINEBEPALINGEN

Zienswijze van Stichting TEGENWIND KEPPEL EN ELDRIK

website: www.tegenwindkeppeleneldrik.nl

e-mail: tegenwindkeppeleneldrik@gmail.com

INTRODUCTIE:

Stichting Tegenwind Keppel en Eldrik is opgericht in september 2019. Een aantal inwoners hadden geruchten opgevangen dat het Landgoed Keppel, eigendom van familie van Lynden, reeds vergevorderde plannen had om 15 windturbines van 230 meter hoog op haar Landgoed te plaatsen. Dit Landgoed is gelegen in de gemeente Doetinchem en gemeente Bronckhorst en grenst aan de dorpen Laag-Keppel, Hoog-Keppel en Eldrik. Een zeer ruime meerderheid, ruim 95% van de inwoners, is tegen de plaatsing van windturbines van 230 meter hoog dicht tegen dorpskernen aan. Om de belangen van deze overweldigende meerderheid zo goed mogelijk te behartigen, hebben wij als Stichting inmiddels veel expertise opgedaan in alle aspecten betrekking hebbende op de energietransitie en in het bijzonder de windenergie paragraaf.

In de paragrafen hieronder geven wij in deze zienswijze een aantal bedenkingen, aanvullingen en adviezen aan bij de "Notitie Reikwijdte en Detailniveau voor het plan MER Windturbinebepalingen Leefomgeving" (hierna: de NRD).

Eenzijds gaat het hierbij om relevante opmerkingen op de uitgangspunten van de NRD.

Anderzijds gaat het om het ontbreken van voldoende diepgaand en onafhankelijk veldonderzoek, in het bijzonder gezondheidsschade onderzoek. In deze sectie worden 6 onderzoeken voorgesteld, die essentieel zijn om tot verantwoorde normen te komen en die recht doen aan de bescherming van milieu en volksgezondheid.

De normering zal zodanig opgesteld moeten worden dat wordt voldaan aan de **Grondwet** die bepaalt dat bij projecten en plannen, zoals bij windturbine initiatieven, **de gezondheid en leefklimaat van omwonenden worden beschermd en/of worden bevorderd.**

RELEVANTE OPMERKINGEN OP UITGANGSPUNTEN NRD

Algemeen uitgangspunt in het gehele proces voor de totstandkoming van de NRD, plan-MER's en m.e.r.'s is dat de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, zoals vastgelegd in de Algemene Wet Bestuursrecht, worden gehandhaafd. `

Onafhankelijkheid Uitvoerders m.e.r.

Volgens de NRD wordt het onderzoek uitgevoerd door Arcadis. Arcadis is lid van de NWEA (Nederlandse Wind Energie Associatie), die als doel heeft het bevorderen van de ontwikkeling van windenergie. Arcadis is dus belanghebbende en geen onafhankelijke partij. Dat dit een rol speelt is al duidelijk in deze (concept) NRD. Zo worden klimaatdoelen aangevoerd als iets waar de m.e.r. rekening mee moet houden (zie onder) en wordt beweerd, dat windturbines met bestaande vergunningen, hoewel veelal onrechtmatig volgens Europees recht, zullen worden gebouwd. Dit duidt op wensdenken en vooringenomenheid vanuit de windturbine-lobby. Tevens wordt in paragraaf 4.3 quote: “ Vrijwel zeker blijven windturbines op land gerealiseerd worden de komende jaren. Op korte termijn zullen de vergunde, maar nog niet gerealiseerde windturbines, gerealiseerd worden (zie figuur 13)”, gesteld. Hierdoor kan de conclusie getrokken worden dat Arcadis nogal ‘vooringenomen’ is en zeker niet onafhankelijk.

IEDERE FORM VAN BELANGENVERSTRENGELING OM TE KOMEN TOT EEN EVENWICHTIGE EN EERLIJKE NRD ZAL VERMEDEEN MOETEN WORDEN!

Het onderzoek heeft een medische component en een technologische component. Daarom is het van belang om de m.e.r. uit te laten voeren door onafhankelijke partijen met specialistische kennis op deze vakgebieden.

Op medisch vlak valt te denken aan universitaire medische centra als het LUMC (Leids Universitair Medisch Centrum) of Radboud UMC. Op technologisch vlak valt te denken aan de Technische Universiteit Eindhoven of de Technische Universiteit Twente. Belangrijkste criteria is een aantoonbare onafhankelijke instelling.

Op het landschap/natuur vlak dient ook de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed betrokken te worden.

Proces m.e.r.

De onafhankelijkheid van het m.e.r. onderzoek wordt ook aangetast doordat dit proces volgens de NRD parallel loopt met het proces voor het vaststellen van de normen in een AMvB. Tussen de uitvoerders van de beide processen is onderling overleg gepland om e.e.a. op elkaar af te kunnen stemmen. De m.e.r. moet geheel worden afgerond vóórdat het proces voor het vaststellen van de normen kan plaatsvinden. Alleen dan kan worden geborgd dat het onderzoek onafhankelijk plaatsvindt van de beleidsmakers.

Vermenging doelen

In de NRD worden beleidsuitgangspunten (klimaatdoelen) meegenomen als een doelstelling van de m.e.r. Dit is een pertinent onjuist uitgangspunt. Het behalen van klimaatdoelen mag nu juist geen onderdeel van de m.e.r. zijn aangezien hierbij naar een uitkomst wordt toegewerkt i.p.v. dat er aan onafhankelijk onderzoek wordt gedaan. Wij zijn geschokt over de vooringenomenheid om die doelstelling te realiseren; terwijl duidelijk borging van gezondheid wordt gemist.

Lden en dB

In de NRD wordt ervan uitgegaan, dat de nieuwe soort normstelling qua geluid uitgedrukt zal worden in Lden. Deze normeringssoort is echter niet meetbaar, anders dan na een jaar continue monitoring, en daarmee niet handhaafbaar. Tevens geeft een Lden normering geen bescherming. Immers, als men een luidruchtige discotheek plaatst midden in een woonwijk, waarbij elke vrijdag en zaterdag in de avond en nacht het geluid door de wijk dendert, waardoor iedereen wakker ligt, zal deze gemakkelijk scoren binnen bijna iedere waarde van Lden, omdat het de rest van de week muisstil is in de discotheek, omdat deze dan gesloten is.

Lden zal dus moeten worden **vervangen** (geen gemiddeld geluid over langdurige periode) door een normeringssoort voor geluid, die objectief en structureel meetbaar en handhaafbaar is aan de ene kant en bescherming biedt aan de andere kant.

Om gezondheidseffecten mee te nemen moet ook laagfrequent en infrason geluid worden meegenomen en zullen metingen dus niet alleen in dB(A) maar ook, voor de lagere frequenties, in dB(C) moeten plaatsvinden. Tevens moet gebruikt gemaakt worden van bestaande actuele kennis van gezondheidseffecten van windturbines en mag gedateerde kennis niet gebruikt worden.

Referentiesituatie

Bij het vaststellen van de referentiesituatie moet worden bedacht, dat de huidige windturbines, waarvan de vergunning is verleend op basis van (een deel van) het Activiteitenbesluit, er niet hadden mogen staan volgens Europees recht. Deze grotendeels onrechtmatige situatie mag nooit als referentiepunt worden genomen. Derhalve moet er in de referentiesituatie van worden uitgegaan, dat de windturbines met een vergunning met een verwijzing naar (een deel van) het Activiteitenbesluit er niet staan.

Landelijke of locatie specifieke normen

In de NRD wordt hier en daar het probleem aangevoerd, dat normen niet altijd landelijk kunnen zijn, maar soms lokaal moeten worden ingevuld.

Dit kan worden ondervangen door landelijke normen vast te stellen, waaraan in ieder geval minimaal moet worden voldaan. Bij een concreet project moet dan via een lokale m.e.r. worden vastgesteld of er strengere normen nodig zijn en zo ja, hoe streng.

Lijst van nadelige effecten

In paragraaf 5.1 van de NRD wordt een lijst gegeven van nadelige gevolgen van windturbines. In deze lijst ontbreken:

- Extern veiligheidsrisico voor wegen/snelwegen/spoorwegen
- Aantasting van het milieu door schadelijke stoffen
- Aantasting van de gezondheid door schadelijke stoffen
- Aantasting milieu door niet duurzaam recyclebaarheid turbines

In dezelfde paragraaf wordt gesproken over een lijst van aspecten, die aan de orde **kunnen** komen bij windturbinebepalingen. Enerzijds moet het hier gaan over aspecten, die aan de orde **moeten** komen. Anderzijds ontbreken de volgende aspecten in de lijst:

- Infrasoone geluid
- Afstand tot kwetsbare objecten (woningen, ziekenhuizen, scholen, enz.)
- Afstand tot wegen/snelwegen/spoorwegen
- Concentraties schadelijke stoffen
- Minimale afstand als buffer bij grenzen aangewezen natuurzones (GO, Natura 2000 e.d.)
- Extra aandacht voor beschermde vogelsoorten en vleermuizen
- Als generieke bepaling opnemen dat indien er na plaatsing alsnog (gezondheids)schade en/of (gezondheids) risico's aangetoond worden, deze geheel verhaald kunnen worden op de initiatiefnemer alsmede dat windturbines in dergelijke situatie direct kunnen worden stopgezet.

ONTBREKEND/AANVULLEND VELDONDERZOEK:

De NRD gaat in grote mate uit van de huidige situatie i.p.v. het specialistisch onderzoeken van de materie met een geheel onafhankelijke zienswijze.

Paragraaf 6 stelt in feite alleen literatuuronderzoek voor met een aantal documenten als bron. Dit literatuuronderzoek is geheel onvoldoende, omdat:

- Het in veel gevallen te lang geleden is uitgevoerd en derhalve betrekking heeft op andere windturbine installaties dan de huidige.
- De aangehaalde onderzoeken in veel gevallen ook weer literatuuronderzoeken zijn en geen veldonderzoeken.
- Niet duidelijk is dat de aangehaalde onderzoeken een antwoord gaan geven op de vragen die moeten worden beantwoord.

Om de volgende redenen is eigen veldonderzoek noodzakelijk om te kunnen spreken van een onafhankelijke en evenwichtige m.e.r.:

a) Dit is de eerste keer, dat een m.e.r. op het gebied van algemene normen voor windturbines wordt gedaan.

b) Windturbines zijn de laatste jaren steeds hoger en groter geworden met steeds grotere vermogens, zodat zelfs in het geval er een onderzoek zou zijn gedaan in het verleden, dit zeker opnieuw zou moeten worden gedaan om de sterk veranderde omstandigheden te reflecteren.

Op grond van het bovenstaande moeten in de m.e.r. minimaal de onderstaande onderzoeken 1 t/m 6 worden uitgevoerd, waarvan het in elk geval bij de onderzoeken 1 t/m 4 een veldonderzoek betreft en het bij de onderzoeken 5 en 6 ofwel eigen veldonderzoek moet zijn, ofwel de verwijzing naar een reeds uitgevoerd veldonderzoek dat duidelijk antwoord geeft op de gestelde vragen, ofwel de verwijzing naar onderzoek, waarin een reeks praktijkgevallen en praktijkmetingen de basis vormt

voor de conclusies van het onderzoek. In ieder geval zijn modelmatige veronderstellingen niet voldoende als uitkomst voor de m.e.r. Tevens moeten in de onderzoeken naar gezondheidseffecten zowel van solitaire als van clusteropstellingen (3 of meer) windturbines uitgegaan worden. Bovendien is het van belang dat er écht veldonderzoek wordt verricht waarbij werkelijk wordt gemeten (geen gebruik maken van modellen).

Indien er door omstandigheden geen duidelijkheid gegeven kan worden dient het 'voorzorgsprincipe' toegepast te worden.

Onderzoek 1: Gezondheid

In dit wetenschappelijk onderzoek wordt gemeten of de plaatsing van windturbines een negatieve invloed heeft en daarom schadelijk zijn voor hartpatiënten.

Doel:

Het wetenschappelijk in beeld krijgen van de additionele gezondheidsschade veroorzaakt door plaatsing windturbines bij hartpatiënten.

Selectie:

Alle inwoners in de nabijheid van windturbines en die hartpatiënt zijn en ondersteuning hebben van een S-ICD.

Meting:

Hartpatiënten met een S-ICD (pacemaker waarbij iedere hartslag jarenlang in de vorm van een patiënt specifieke sinus wordt opgeslagen) worden periodiek gemonitord. Door medische specialisten kan deze sinus uitgelezen worden en (langdurig) ongebruikelijke afwijkingen geregistreerd (mogelijk na plaatsing windturbines). Door een onafhankelijk centrum waarin o.a. medische specialisten zitting hebben, kan de relatie tussen windturbines en gezondheidsschade bij hartpatiënten wetenschappelijk en bewijsbaar worden aangetoond.

Onderzoek 2: geluid en gezondheid

In dit onderzoek wordt het verband gemeten tussen het niveau van infrason, laagfrequent en hoorbaar geluid en verschillende medische aandoeningen.

Doel:

Het in beeld krijgen van de verschillende geluidswaarden, afhankelijk van de afstand tot een windturbine en de relatie daarvan met diverse gezondheidsklachten. Deze informatie is essentieel voor normstelling qua afstand en geluid (infrason, laagfrequent en hoorbaar) met het oog op de volksgezondheid.

Selectie:

- Windturbines met een tiphoogte van minimaal 150 meter.

- Woningen met een afstand tot 2000 meter van de windturbines zonder tussenliggend water.
- Woningen met een afstand tot 2000 meter van de windturbines met tussenliggend een rivier of meer, in ieder geval een wateroppervlakte.

Rubricering:

- Op de afstand van een woning tot de dichtstbijzijnde windturbine, in voldoende groepen van 0 tot 2000m. (bijv. 0-250 m, 250-500m, enz. enz. t/m 1750-2000 m).

Meting in elke rubriek:

- Het gemeten geluid op de gevel in dB, zowel infrasoos, laagfrequent en hoorbaar geluid op verschillende tijdstippen van de dag en de nacht. De gemeten windrichting en windsnelheid op masthoogte op hetzelfde tijdstip. In ieder geval enkele metingen waarbij de windturbines op volle kracht draaien.
- Het gemeten geluid binnenshuis in dB, zowel infrasoos, laagfrequent en hoorbaar geluid op verschillende tijdstippen van de dag en de nacht, gemeten MET DE RAMEN OPEN. (immers, de meeste mensen hebben gedurende het grootste deel van het jaar de ramen open, zowel overdag als 's nachts. De gemeten windrichting en windsnelheid op masthoogte op hetzelfde tijdstip. In ieder geval enkele metingen waarbij de windturbines op volle kracht draaien.
- Het voorkomen (=frequentie) bij woonachtigen in de gemeten woningen van verschillende medische aandoeningen, die een relatie hebben met overlast van infrasoos, laagfrequent en hoorbaar geluid, zoals hypertensie, slapeloosheid, enz., vast te stellen door artsen deskundig op dit gebied.

Ter vergelijking wordt het voorkomen (=frequentie) van de verschillende medische aandoeningen in de totale Nederlandse bevolking vastgesteld.

Onderzoek 3: omstandigheden verlaten woningen windturbine-vluchtelingen

Verhuizen vanwege de overlast van windturbines is een zwaar besluit, dat niet lichtvaardig wordt genomen. Het betekent, dat de betreffende woningen voor de verhuisden onleefbaar waren geworden. Van deze woningen kan dus worden vastgesteld, dat de omstandigheden ver boven de uiterst aanvaardbare overlastnorm uitgaan. De vast te stellen overlastnormen zullen dus aanzienlijk onder de gemeten waarden in deze woningen moeten liggen.

Voor dit onderzoek valt te denken aan woningen in Piershil, die door bewoners zijn verlaten vanwege de overlast van windturbines.

Doel:

Het in beeld krijgen van een set van waarden, waar men nooit in de buurt mag komen. De uiteindelijk vast te stellen normen zullen ver weg moeten liggen van de hier gemeten waarden, welke immers een desastreuze situatie vertegenwoordigen.

Selectie:

- Woningen WAARUIT mensen zijn verhuisd vanwege de overlast van windturbines.

Meting in elke woning:

- Het gemeten geluid op de gevel in dB, zowel infrason, laagfrequent en hoorbaar geluid op verschillende tijdstippen van de dag en de nacht. De gemeten windrichting en windsnelheid op masthoogte op hetzelfde tijdstip. In ieder geval enkele metingen waarbij de windturbines op volle kracht draaien.
- Het gemeten geluid binnenshuis in dB, zowel infrason, laagfrequent en hoorbaar geluid op verschillende tijdstippen van de dag en de nacht, gemeten MET DE RAMEN OPEN. (immers, de meeste mensen hebben gedurende het grootste deel van het jaar de ramen open, zowel overdag als 's nachts. De gemeten windrichting en windsnelheid op masthoogte op hetzelfde tijdstip. In ieder geval enkele metingen waarbij de windturbines op volle kracht draaien.
- De inventarisatie van de ervaren overlast in elke woning door de ex-bewoners, inclusief maar niet beperkt tot medische aandoeningen, ten tijde van de periode waarin zij in de betreffende woning woonden en het windpark in bedrijf was, en welke overlast verdween na de verhuizing.

Onderzoek 4: belasting milieu en volksgezondheid door schadelijke stoffen tijdens operatie windturbines

Windturbines verliezen de stof Bisfenol A tijdens hun operatie. Er vindt ook lekkage van ZwavelHexaFluoride (SF6) plaats. Wellicht zijn er ook andere stoffen bekend, die vrijkomen tijdens het in bedrijf zijn van windturbines. Dit onderzoek meet de belasting hiervan op het milieu en de gezondheid van omwonenden.

Doel:

Op basis van dit onderzoek kan een norm worden vastgesteld om milieu en gezondheid te beschermen tegen schadelijke stoffen tijdens de operatie van windturbines.

Selectie:

- Vaststellen welke stoffen vrij komen tijdens de operatie van windturbines, die potentieel belastend zijn voor het milieu en dus moeten worden onderzocht.
- Vaststellen welke stoffen vrij komen tijdens de operatie van windturbines, die potentieel schadelijk zijn voor de gezondheid van omwonenden en dus moeten worden onderzocht.
- Een aantal windturbines, die qua samenstelling overeenkomen met de huidige windturbines, met een variatie in aantal jaren waarin ze in bedrijf zijn. (bijv. variërend van 1 tot 10 jaar in bedrijf).

Rubricering:

- Soort schadelijke stof

Meting in elke rubriek:

- De hoeveelheid van de schadelijke stof in/op de bodem direct bij de windturbines en op verschillende afstanden tot de windturbines.
- De hoeveelheid van de schadelijke stof in de lucht direct bij de windturbines en op verschillende afstanden tot de windturbines.

- De probitrelatie van de schadelijke stof.
- Contouren van kansen op medische schade omwonenden t.g.v. schadelijks stof.

Onderzoek 5: belasting milieu en volksgezondheid door schadelijke stoffen na ontmanteling windturbines

Windturbines bestaan voor een groot deel uit moeilijk recyclebaar afval, waaronder de wieken, bestaande o.a. uit epoxy-harsen. Er zijn verschillende manieren van omgaan met dit afval. Zo worden soms de wieken in de grond begraven. Ook kunnen de wieken worden vermalen/verpulverd, waardoor epoxyhars fijnstof overblijft. Ervan uitgaande dat wordt afgezien van neo-koloniale dumping van het afval buiten Nederland, moet er worden onderzocht wat de milieu en gezondheidsgevolgen zijn van het afvalprobleem in Nederland.

Doel:

Op grond van dit onderzoek kan worden vastgesteld welke normen er moeten zijn om de kwaliteit van milieu en gezondheid te borgen t.a.v. windturbineafval.

Selectie:

- Vaststellen welke mogelijkheden van afvalverwerking er zijn (in ieder geval dumping en vermaling/verpulvering).

Onderzoek voor elke geselecteerde afvalmethode:

- Wat zijn de gevolgen voor het milieu.
- Wat zijn de gevolgen voor de volksgezondheid.
- Wat zijn de probitrelaties van de vrijkomende schadelijke stoffen

Bij dumping van hele wieken:

Welke stoffen komen vrij door erosie en/of komen terecht in de grond. Welke gevolgen heeft dit voor de kwaliteit van de grond. Welke stoffen komen terecht in het grondwater. Welke gevolgen kan dit hebben voor de kwaliteit van het oppervlaktewater, en vandaar via irrigatie voor de kwaliteit van tuinbouwgewassen, de gezondheid van grazend vee, de drinkwatervoorziening en uiteindelijk de volksgezondheid.

Bij verpulvering:

Dezelfde vragen doen zich voor als bij vermaling/verpulvering het restproduct wordt gedumpt. Als het verpulverd materiaal wordt verwerkt in producten, moet worden onderzocht of dit onschadelijk is en er niet een soortgelijk medisch risico ontstaat als bij asbest.

Onderzoek 6: direct fysiek gevaar

Wieken van windturbines kunnen losschieten, breken, afscheuren, enz. Onderzocht moet worden welke ballistische baan de wieken kunnen volgen en welke gebeurtenissen daarvan het gevolg kunnen zijn. Te denken valt aan vallende wieken op wegen, snelwegen, spoorwegen, vaarwegen en uiteraard kwetsbare installaties als woningen of bedrijfsgebouwen. De afstandsnorm van 50 meter, die Rijkswaterstaat hanteert, dateert uit een tijdperk, waarbij de windturbines stukken lager waren en de wieken stukken korter waren dan nu.

Dit onderzoek moet dus worden gedaan aan de hand van de windturbines anno 2022.

Doel:

Op basis van dit onderzoek kan een minimale afstandsnorm worden vastgesteld voor de afstand tussen windturbines en wegen/snelwegen/spoorwegen en uiteraard ook kwetsbare installaties. Bij kwetsbare installaties is de verwachting echter dat andere normen strenger zullen zijn.

Selectie:

- Selecteer enkele gangbare windturbines, in ieder geval de grootste met een tiphoogte boven 250 meter.

Onderzoek voor elke geselecteerde windturbine:

- Welke oorzaken kunnen leiden tot losraken van de wieken.
- Welke ballistische banen van de vallende wieken zijn te verwachten wanneer de wieken op maximale snelheid draaien.
- De gevarencontour van de vallende wieken.
- De gevarencontour wanneer tegelijkertijd brand uitbreekt.

Bij wegen en snelwegen moet worden meegenomen, dat bij filevorming de mensdichtheid op de weg zeer groot kan zijn en de weg daarmee verandert in een kwetsbare installatie, zoals een woning of bedrijfsgebouw.

SLOT:

In dit gehele traject bij het opstellen van de normeringen en plan MER is onduidelijk hoe burgers worden geïnformeerd over de voortgang en wanneer bezwaar en beroep kan worden aangetekend door burgers/omwonenden/belanghebbenden. Graag ontvangen wij die duidelijkheid.

Stichting Tegenwind Keppel en Eldrik is uiteraard bereid om bovenstaande mondeling toe te lichten. Wij gaan ervan uit dat u bovenstaande bevindingen meeneemt in de definitieve NRD en ontvangen graag een persoonlijke bevestiging van ontvangst.

Email: tegenwindkeppeleneldrik@gmail.com